

dr. Szabó Andrea

**Az exequatur eljárásról – a külföldi határozatok végrehajthatóvá
nyilvánítása a 44/2011/EK Tanácsi rendelet alapján**

2013.

I. BEVEZETÉS

A belső piac jó működése, valamint a belső és nemzetközi szinten egyaránt sikeres közösségi kereskedelmi politika megköveteli, hogy a közösségen belül azonos mértékben érvényesüljön az igazságszolgáltatáshoz való jog. A tagállamok által egységesen alkalmazott közös megközelítés erősíti a közösségi polgárok és a gazdasági szereplők jogi védelmét és garantálja a kötelező közösségi jog alkalmazását.¹

A közös piac az Európai Unión belül csak akkor valósulhat meg, ha az egyik tagállamban hozott bírói ítéletet egy másik tagállamban is elismerik és végrehajtják. A bírósági határozatok szabad mozgásának elve a határokon átnyúló jogviták folyamatos növekedésével egyre jobban előtérbe kerül, közösségi szabályozást igényel. A cél az, hogy valamennyi uniós jogalany azonos elbánásban és jogvédelemben részesüljön, a végrehajtási eljárás a tagállamokban hasonlóképpen hatékony és áttekinthető legyen.

A fentiek alapján könnyen belátható, hogy a határon átnyúló jogviták számának növekedésével közösségi szintű szabályozásra volt szükség számos területen, amely garantálja az unió polgárai számára az azonos elbánást és jogvédelmet, a hatékony és gyors eljárás és végrehajtás lehetőségét.

Közösségi szinten több területen született egységes fellépést garantáló rendelet, ezek a következők: polgári és kereskedelmi ügyek, tartással kapcsolatos ügyek, házassággal és szülői felügyelettel kapcsolatos ügyek, házasság felbontására és különválásra vonatkozó ügyek, öröklési ügyek, kis értékű követelések, európai fizetési meghagyásos eljárások, fizetésképtelenségi eljárások, szerződések, deliktális felelősségi jogviták, munkajog. Dolgozatomban azonban kizárólag a polgári és kereskedelmi ügyek tekintetében követendő külföldi határozat elismerésével és végrehajthatóvá nyilvánításával, az exequatur eljárással kívánok foglalkozni.

II. JOGI SZABÁLYOZÁS

Az előzmények között meg kell említeni, hogy a tagállamok a Szerződés 293. cikkének negyedik francia bekezdése alapján eljárva 1968. szeptember 27-én megkötötték a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszeli Egyezményt², amelyet az új tagállamok csatlakozási egyezményei módosítottak (Brüsszeli Egyezmény). A tagállamok és az EFTA államok 1988. szeptember 16. napján megkötötték a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganói Egyezményt³, amely az 1968-as Brüsszeli Egyezménnyel párhuzamos egyezmény.⁴ A Luganói Egyezmény köti egyrészt a tagállamokat és köztük Dániát⁵, és másrészt Izlandot, Norvégiát és Svájcot.⁶

A jogterületet szabályozása főként az uniós rendeletekben és az azok végrehajtását szolgáló nemzeti szabályokban, valamint a Vht. szabályai között lelhető fel.

¹ ZÖLD KÖNYV a Rendelet felülvizsgálatáról, Brüsszel, 21.4.2009, COM(2009) 175

² HL 1972. L 299., 32. o.

³ HL L 319., 9. o.

⁴ Rendelet (5) preambulum bekezdés

⁵ a Rendelet rendelkezései 2007. július 1-jétől alkalmazandók Dániában, HL L 299., 2005.11.16., 62. o.

⁶ HL L 319., 1988.11.25.

Az unióban az igazságügyi együttműködés közösségivé tétele szükségessé vált, mivel a joghatóságra és a határozatok elismerésére vonatkozó nemzeti jogszabályok között fennálló egyes különbségek akadályozták a belső piac megfelelő működését. Az Amszterdami Szerződés⁷ vívmányaként ez a közösségiesítés megvalósult a polgári és kereskedelmi ügyletek tekintetében, az érintett jogterületet áttemelte a Közösségi Pillérbe (I. pillér).

Az Európai Unió szabályozás alapját a *Tanács 2000. december 22-i, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelete*⁸ (a továbbiakban: Rendelet) adja, melynek módosításai a következők:

- A Bizottság 1496/2002/EK rendelete (2002. augusztus 21.)
- A Bizottság 1937/2004/EK rendelete (2004. november 9.)
- A Bizottság 2245/2004/EK rendelete (2004. december 27.)
- A Tanács 1791/2006/EK rendelete (2006. november 20.)
- A Parlament és a Tanács 1103/2008/EK rendelete (2008. október 22.)
- A Bizottság 280/2009/EK rendelete (2009. április 6.)
- A Bizottság 416/2010/EU rendelete (2010. május 12.)
- A Bizottság 156/2012/EU rendelete (2012. február 22.)
- A Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.)

A Rendelet közvetlenül és kötelezően alkalmazandó uniós jogi aktus: további belső jogi aktus nélkül hivatkozható és alkalmazható. Az Európai Unió Bírósága a Brüsszeli Egyezményrel összefüggően széleskörű esetjoggal bír, mely a Rendelet értelmezését – tekintettel arra, hogy mind a jogi aktusok, mind a bírósági esetjog tekintetében jogfolytonosság áll fenn - nagymértékben elősegíti.

A határozatok szabad mozgásának biztosítása érdekében az e rendelet hatálya alá tartozó tagállamban hozott határozatokat el kell ismerni és végre kell hajtani a Rendelet hatálya alá tartozó más tagállamban, még abban az esetben is, ha a végrehajtás alá vont személy harmadik államban rendelkezik lakóhellyel.

A nemzeti szabályokat a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) külföldi határozatok végrehajtásáról szóló XII. fejezete állapítja meg. A Vht. 207. §-a szerint a bíróság a végzésével a külföldi határozatra végrehajtási tanúsítványt vezet, amelyben azt tanúsítja, hogy a határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság határozatával azonos módon végrehajtható.

Az uniós tagállamok bíróságai által hozott határozatok végrehajtásával kapcsolatban a hazai bíróságoknak úgy kell eljárniuk, hogy azok Magyarországon végrehajthatóak legyenek. A gyakorlati cél tehát az, hogy a külföldi határozatra vezetett, jogerőre emelkedett végrehajtási tanúsítvány alapján végrehajtható okiratot állítson ki a bíróság (Vht. 209. §).

A bíróság illetékességét a Vht. 16. § c) pontja szabályozza, mely alapján végrehajtási lapot állít ki külföldi bírósági határozat alapján az adós lakóhelye, székhelye - ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye, külföldi székhelyű vállalkozás

⁷ elfogadva 1997-ben, hatályba lépett 1999-ben.

⁸ HL L 012, 16.1.2001, 1.o., hatálybalépés: 2002.03.01.

magyarországi fióktelepe, illetve közvetlen kereskedelmi képviselője esetén a fióktelep, illetőleg a képviselő helye - szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság.

A határozatok szabad mozgásának biztosítása érdekében a Rendelet hatálya alá tartozó tagállamban hozott határozatokat el kell ismerni és végre kell hajtani az e rendelet hatálya alá tartozó más tagállamban, még abban az esetben is, ha a végrehajtás alá vont személy harmadik államban rendelkezik lakóhellyel.

III. VÉGREHAJTÁSI KÉRELEM BENYÚJTÁSA, AZ ELJÁRÁS MEGINDULÁSA

Az Európai Unió tagállamainak bíróságai előtt – a bírósági határozatok szabad áramlása, a kölcsönös bizalom, a gyorsaság és a hatékonyság elvére alapozva – a jogszabályban meghatározott feltételek teljesülése esetén a másik tagállamok bíróságai által hozott jogerős, illetve előzetesen végrehajtható határozatok alapján végrehajtás elrendelése iránti, az arra jogosult által kérelem terjeszthető elő.

Bár a Rendelet 42. cikkének (1) bekezdése, valamint 43. cikkének (1) bekezdése alapján – amely kifejezetten így említi - *végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelmet* kellene benyújtani, a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban a tagállami bíróságok az erre irányuló határozott kérelem hiányában hivatalból is eljárnak. A vélelem szerint a külföldi ítélet végrehajtása iránti kérelem – mint több a kevesebbet - magába foglalja a végrehajtást kérő külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás lefolytatása iránti kérelmét is.

A kérelem benyújtása a gyakorlatban gyakran a végrehajtási lap (vagy más végrehajtható okirat) és a külföldi határozat benyújtását jelenti, így hiánypótlásra van szükség. Ilyen hiányosságok lehetnek a határozat fordításának, a tanúsítványnak, a szabályszerűen kiállított és aláírt, nem kellő számban előterjesztett egyértelmű kérelemnek (végrehajtható okiratnak) a hiánya. Ezen felül szükséges azonban a belföldi lakóhellyel nem rendelkező végrehajtást kérő esetében kézbesítést megbízott bejelentése, melyről a Vht. 37/B. §-a erről a következőképpen rendelkezik:

(1) Ha a végrehajtást kérő belföldön lakóhellyel nem rendelkezik, a végrehajtási kérelem benyújtásával egyidejűleg kézbesítési megbízottat kell megjelölni. A kézbesítési megbízott ügyvéd, valamint magyarországi székhellyel, illetve lakóhellyel rendelkező szervezet vagy természetes személy egyaránt lehet. A végrehajtási kérelemhez mellékelni kell a kézbesítési megbízott megbízását, illetve a megbízatás elfogadását igazoló okiratot. A kézbesítési megbízott feladata, hogy a végrehajtási eljárásban keletkezett, a végrehajtást kérő részére kézbesítendő iratokat átvegye, és azokat a megbízó részére továbbítsa.

(2) Amennyiben a végrehajtást kérő részére szóló irat az (1) bekezdésben meghatározott módon kerül kézbesítésre, azt a kézbesítési megbízott által történő átvételt követő ötödik napon kell a végrehajtást kérő részére kézbesítettnek tekinteni.

(3) Amennyiben a végrehajtást kérő kézbesítési megbízottat nem jelöl meg, vagy az (1) bekezdésben meghatározott iratokat a kézbesítési megbízott részére kézbesíteni nem lehet, az iratot hirdetmény útján kell kézbesíteni. A Pp. 102. § (2) és (5)–(7) bekezdéseit megfelelően alkalmazni kell.

Ha a végrehajtást kérő a bírósági felhívásokra érdemben válaszol, a Vht. hirdetményi kézbesítést ír elő. Ennek ellenére a gyakorlatban, ha a bíróság a végrehajtást kérőnek közvetlenül kézbesít a külföldi iratok kézbesítésére vonatkozó szabályok szerint.

IV. AZ EXEQUATUR ELJÁRÁS

A külföldi határozat alapján benyújtott végrehajtási kérelem előterjesztését követi az un. exequatur eljárás, mely egyrészt áll a külföldi határozat elismerése után hivatalból lefolytatott végrehajthatóvá nyilvánításból, másrészt a bírósági végzés elleni jogorvoslat esetén – kérelemre - a megtámadási okok vizsgálatából. Az exequatur eljárás a jogerőre emelkedett végrehajtási tanúsítvány kiállításával, illetve annak megtagadásával véget ér, a végrehajtási okirat kiállítása már elkülönül.

Az eljárás célja az, hogy a külföldi határozat esetében egy előzetes eljárásban belföldön megteremtse az eljárás jogcímét, ezáltal a végrehajthatóságot. Ha a végrehajtást kérő kérelmére azonos határozat alapján más tagállamban már lefolytatták az exequatur eljárást, azt akkor sem lehet figyelembe venni, ha a végzés a másik tagállamban jogerőre emelkedett.

V. A KÜLFÖLDI HATÁROZATOK ELISMERÉSE, AZ ELSŐ FOKÚ ELJÁRÁS

A külföldi határozat elismerését megállapító nyilatkozatot a végrehajtási kérelemmel együtt benyújtott dokumentumok formai ellenőrzése után, érdemi vizsgálat és külön eljárás nélkül ki kell bocsátani, a külföldi határozat érdemi felülvizsgálatára nincs lehetősége a másik tagállam bíróságának, a kérelmet a kizáró okok tekintetében hivatalból nem vizsgálhatja. A Rendelet elkülöníti egymástól a külföldi határozat elismerésére irányuló és a végrehajthatóvá nyilvánítására irányuló eljárást.

A külföldi határozat elismerése alapján a külföldi bíróság által hozott határozatnak ipso jure olyan hatást kell tulajdonítani az azt elismerő tagállamban, mint amilyennel a döntést hozó tagállamban bír.⁹ Ettől elkülönül a végrehajthatóvá nyilvánítás, amely külön eljárásban a külföldi határozat tagállami kényszer végrehajtási eljárásra történő bocsátását jelenti.¹⁰ A végrehajthatóvá nyilvánításról külön, fellebbezhető határozatot kell hoznia a bíróságnak, ami egy végrehajtási tanúsítvány, melyet a külföldi határozatra vezetnek rá.¹¹

A külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánítása során a következő formális feltételeket kell vizsgálni:

1. tárgyi hatály (a Rendelet 1. cikk (1)-(2) bekezdése);
2. területi hatály (a Rendelet 1. cikk (3) bekezdése);
3. a határozat „Rendelet szerinti” (a Rendelet 32. cikke);
4. joghatóság (a Rendelet 35. cikk (1)-(3) bekezdése, 39. cikke és II. melléklete);
5. határozathozatal időpontja (a Rendelet 66. cikk);
6. alaki feltételek (a Rendelet 40. cikke).

V.1. A Rendelet *tárgyi hatályát* az 1. cikk (1) bekezdés úgy határozza meg, hogy a jogszabályt polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet

⁹ Rendelet 33. cikk (1) bekezdés

¹⁰ Rendelet 38. cikk (1) bekezdése

¹¹ Vht. 207. §

nélkül. Kimondja továbbá az 1. cikk (1) bekezdés 2. fordulata, valamint a (2) bekezdés, hogy a Rendelet tárgyi hatálya nem terjed ki az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre; a természetes személyek személyi állapotára, jog- és cselekvőképességére, házassági vagyoni jogra, végrendeletre és öröklésre; csődeljárásra, fizetésképtelen társaságok vagy más jogi személyek felszámolására vonatkozó eljárásokra, csődegyezségekre, kényszerjegyzésekre és hasonló eljárásokra¹²; a szociális biztonságra; és a választott bíraskodásra. Annak elhatárolása során, hogy polgári vagy kereskedelmi természetű-e (tehát a Rendelet tárgyi hatálya alá tartozó) vagy sem egy jogvita, az abban érdekelt felek közötti jogviszonyt, természetét és a jogvita tárgyát kell vizsgálni. A következő bírósági gyakorlat szerint a polgári és kereskedelmi ügyek köréből kizárt közhatalmi jogosítvány gyakorlása. Ennek értelmében nem minősül polgári és kereskedelmi ügynek pl. a kormánycsapatok által háború idején okozott károk helyreállítása¹³, a hatóság által a hajóroncs elszállítása során felmerült költségek megtérítésének követelése¹⁴, a hatóság által egyoldalúan megállapított díj ellenében kötelezően előírt használatból eredő használati díj követelése¹⁵.

V.2. A határon átnyúló végrehajtás esetén a *területi hatály* kérdését a közösségi jog elsődleges jogforrásai alapján kell meghatározni, közvetetten utal erre a Rendelet 68. cikke. Az Európai Unió tagállamait az Európai Unióról szóló Szerződés 52. cikke, valamint a területi hatály szempontjából speciális rendelkezéseket tartalmazó 355. cikke tartalmazza, a következőképpen:

52. cikk

(1) A Szerződéseket a Belga Királyságra, a Bolgár Köztársaságra, a Cseh Köztársaságra, a Dán Királyságra, a Németországi Szövetségi Köztársaságra, az Észt Köztársaságra, Írországra, a Görög Köztársaságra, a Spanyol Királyságra, a Francia Köztársaságra, az Olasz Köztársaságra, a Ciprusi Köztársaságra, a Lett Köztársaságra, a Litván Köztársaságra, a Luxemburgi Nagyhercegségre, a Magyar Köztársaságra, a Máltai Köztársaságra, a Holland Királyságra, az Osztrák Köztársaságra, a Lengyel Köztársaságra, a Portugál Köztársaságra, Romániára, a Szlovén Köztársaságra, a Szlovák Köztársaságra, a Finn Köztársaságra, a Svéd Királyságra, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságára kell alkalmazni.

(2) A Szerződések területi hatályát az Európai Unió működéséről szóló szerződés 355. cikke részletezi.

355. cikk

Az Európai Unióról szóló szerződésnek a Szerződések területi hatályáról szóló 52. cikke rendelkezései mellett az alábbi rendelkezéseket kell alkalmazni:

1. A Szerződések rendelkezéseit a 349. cikknek megfelelően alkalmazni kell Guadeloupe-ra, Francia Guyanára, Martinique-re, Réunionra, Saint-Barthélemy-re, Saint-Martinre, valamint az Azori-szigetekre, Madeirára és a Kanári-szigetekre.

2. A II. mellékletben felsorolt tengerentúli országokra és területekre a negyedik részben a társulásra vonatkozóan meghatározott különleges szabályokat kell alkalmazni.

¹² Helyesbítés a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelethez (HL L 12., 2001.1.16., 42. o.), Hivatalos Lap L 124, 13/05/2011, 0047–0047.

¹³ Lechouritou kontra Dimosiotis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias C-292/05., EBHT 2007., I-1519.

¹⁴ Netherlands kontra Rüffer C-814/79., EBHT 1980, 3807.

¹⁵ SELEX Sistemi Integrati SpA kontra Eurocontrol C-113/07.

A Szerződések nem alkalmazhatók azokra a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságával különleges kapcsolatban álló tengerentúli országokra és területekre, amelyeket a fenti felsorolás nem tartalmaz.

3. A Szerződések rendelkezéseit alkalmazni kell azokra az európai területekre, amelyek külkapcsolataiért valamely tagállam felel.

4. A Szerződések rendelkezéseit az Åland-szigetekre az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásának feltételeiről szóló okmányhoz csatolt 2. jegyzőkönyvben foglalt rendelkezéseknek megfelelően kell alkalmazni.

5. Az Európai Unióról szóló szerződés 52. cikkétől és e cikk (1)–(4) bekezdésétől eltérően:

a) a Szerződések nem alkalmazhatók a Feröer-szigetekre;

b) a Szerződések az Egyesült Királyság ciprusi Akrotiri és Dhekelia felségterületeire csak annyiban alkalmazandók, amennyiben arra a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozásának feltételeiről szóló okmányhoz csatolt, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának ciprusi felségterületeiről szóló jegyzőkönyvben megállapított szabályok alkalmazásának az említett jegyzőkönyvben foglaltaknak megfelelően történő biztosítása érdekében szükség van;

c) a Szerződések a Csatorna-szigetekre és a Man-szigetre csak annyiban alkalmazhatók, amennyiben erre szükség van az új tagállamoknak az Európai Gazdasági Közösséghez és az Európai Atomenergia-közösséghez történő csatlakozásáról szóló, 1972. január 22-én aláírt szerződés e szigetekre vonatkozó szabályainak alkalmazása érdekében.

6. Az érintett tagállam kezdeményezésére az Európai Tanács az (1) és (2) bekezdésben említett valamely dán, francia vagy holland ország vagy terület Unióval kapcsolatos jogállását határozattal módosíthatja. Az Európai Tanács a Bizottsággal folytatott konzultációt követően, egyhangúlag határoz.

A Rendelet csupán a tagállam kifejezést¹⁶ határozza meg: az uniós tagállamokat jelenti, 2007. július 1-jétől Dániát is ideértve. Tehát területi hatály alá tartozik, ha valamely tagállamban végrehajtandó határozatot egy másik, a Rendelet területi hatálya alá tartozó tagállamból származó bíróság hozza. A Rendelet preambuluma (10) bekezdése kimondja, hogy a határozatok szabad mozgásának biztosítása érdekében az e rendelet hatálya alá tartozó tagállamban hozott határozatokat el kell ismerni és végre kell hajtani az e rendelet hatálya alá tartozó más tagállamban, még abban az esetben is, ha a végrehajtás alá vont személy harmadik államban rendelkezik lakóhellyel. Nincs jelentősége sem a végrehajtást kérő, sem az adós állampolgárságának, sem a lakó- vagy tartózkodási helyének¹⁷.

V.3. Vizsgálni szükséges, hogy az elismertetni kívánt külföldi határozat „Rendelet szerinti” e, azaz valamely tagállam bírósága által hozott bármely határozat, elnevezésére való tekintet nélkül (beleértve az ítéletet, a végzést, fizetési meghagyást vagy végrehajtási intézkedést, valamint a költségeknek és kiadásoknak bírósági tisztviselő általi meghatározását).¹⁸ A végrehajthatóvá nyilvánítható külföldi határozatok köre (Rendelet 38–52. cikk) természetesen szűkebb az elismerhető külföldi határozatok (Rendelet 32. cikk) szerint körénél, hiszen a végrehajthatóvá nyilvánítás azon feltétele, hogy a származási államban végrehajtható legyen az elismerhetőség tekintetében nem áll fenn.

¹⁶ Rendelet 1. cikk (3) bekezdés

¹⁷ Owens Bank Ltd. kontra Fulvio Bracco és tsa, C-129/92., ECR 1994, I-117.

¹⁸ Rendelet 32. cikk

Végrehajtási jogcímet – a Rendelet 38. cikke alapján eljárva - a következő tárgyú határozatok képezhetnek: a marasztalást tartalmazó ítéletek, a jogerős fizetési meghagyás, a végrehajtható végzések, a végrehajtható perbeli egyezségek, a közjegyzők végrehajtható okiratai, végrehajtható okiratok, melyek a származási tagállam joga szerint végrehajthatóak, az ügyvédi díj viseléséről szóló rendelkezés, ideiglenes és biztosítási intézkedések és a költségviselésről szóló rendelkezés.

Az Európai Unió Bírósága a C-406/09. számú ítéletében¹⁹, a Realchemie Nederland BV kontra Bayer CorpScience AG ügyben kimondta, hogy a Rendelet szabályait a külföldi határozat elismerése és végrehajtása tekintetében olyan ügyekben is alkalmazni kell, amely polgári és kereskedelmi tárgyban hozott bírósági határozat betartása érdekében rendbíróság fizetésére kötelez.

V.4. *A joghatóság (hatáskör, illetékesség)* tekintetében a vizsgálat igen szűkkörű, hiszen a végrehajtandó határozat a határozatot hozó tagállam bíróságának joghatósága szempontjából főszabályszerűen *nem vizsgálható*, kizárólagos joghatóság alá tartozó, biztosítási és fogyasztási szerződésekkel kapcsolatos ügyekben pedig – kérelemre – a jogorvoslati eljárásban lehet vizsgálni a joghatóságot²⁰.

A Vht. 16. § c) pontja - a Rendelet 39. cikkével és II. mellékletével egyezően – úgy rendelkezik, hogy a végrehajtási tanúsítvány külföldi határozatra vezetése tekintetében hatáskörrel és illetékességgel az adós lakóhelye, székhelye – ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye, külföldi székhelyű vállalkozás Magyarországi fióktelepe, illetve közvetlen kereskedelmi képviselője esetén a fióktelep, illetőleg a képviselő helye – szerinti törvényszék székhelyén működő helyi bíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság rendelkezik.

V.5. Hivatalból vizsgálni szükséges a *határozathozatal időpontját*. A Rendelet hatályba lépését megelőzően, azaz 2002. március 1. napja előtt hozott határozatok esetében a végrehajthatóvá nyilvánítás szabályai nem alkalmazhatóak, más oldalról megközelítve: ettől az időponttól a Rendelet teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó a tagállamokban, ide értve a később csatlakozottakat is²¹.

A Rendelet 66. cikke a hatályba lépéssel kapcsolatban ekképp rendelkezik:

(1) E rendelet kizárólag a hatálybalépését követően indított eljárásokra, és alaki követelményeknek megfelelően elkészített vagy közokiratként nyilvántartásba vett okiratokra alkalmazható.

(2) Ha azonban a származási tagállamban folyó eljárást e rendelet hatálybalépését megelőzően indították, a hatálybalépést követően hozott határozatot a III. fejezetnek megfelelően kell elismerni és végrehajtani,

a) amennyiben a származási tagállamban folyó eljárást a Brüsszeli vagy a Luganói Egyezménynek mind a származási tagállamban, mind a címzett tagállamban történő hatálybalépését követően indították;

¹⁹ HL C 312., 2009. 12 19.

²⁰ Rendelet 35. cikk (1) bekezdés

²¹ Rendelet 76. cikk.

b) minden más esetben, ha a joghatóság a II. fejezet vagy a származási tagállam és a címzett tagállam között megkötött, az eljárás megindításának időpontjában hatályos egyezmény szabályaival összhangban lévő szabályokon alapul.

A Rendelet 66. cikk (2) bekezdés a) pontja azonban nem alkalmazható Magyarországra, tekintettel arra, hogy nem írta alá sem a Brüsszeli Egyezményt, sem a Lugánói Egyezményt, így az alkalmazhatóság csak a 66. cikk (2) bekezdés b) pontja esetében állhat fenn. Az Európai Bíróság C-514/10. számú döntése²² Wolf Naturprodukte GmbH kontra SEVAL spol. s.r.o. ügyben kimondta, hogy a Rendelet 66. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a Rendelet a bírósági határozat elismerése és végrehajtása szempontjából akkor alkalmazható, ha a határozat meghozatalának időpontjában a Rendelet mind a származási államban, mind a célállamban hatályban volt.

V.6. A Rendeletben foglalt speciális rendelkezéseken felül annak a tagállamnak a joga határozza meg az *alakíságot*, amelyben a végrehajtást kérték²³. A Rendelet 53. cikk (1) bekezdése, 54. és 56. cikk előírásai értelmében a végrehajtást kérő köteles csatolni a végrehajtandó határozat eredeti hiteles kiadmányát, és a származási tagállam bírósága által kiállított tanúsítványt, vagy azzal egyenértékű okirattal igazolnia kell, hogy a végrehajtandó határozat jogerőre emelkedett vagy előzetesen végrehajtható. A bíróság felhívására a végrehajtást kérőnek be kell mutatnia egy, valamely tagállamban erre képesítéssel rendelkező személy által hitelesített – a bíróság külön felszólítására hiteles - fordítást²⁴. A Vht. 207. §-a ugyanerről azt mondja, hogy a végrehajtást kérő a végrehajtási kérelemhez köteles csatolni a végrehajtandó külföldi határozatot és – szükség esetén a bíróság felhívására – ennek magyar fordítását. Mindez annak igazolására szolgál, hogy a benyújtott külföldi határozat a származási tagállamban végrehajtható. Tekintettel arra, hogy a tanúsítvány egységes formanyomtatvány alapján állítandó ki, a Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlaszának honlapján ellenőrizhetőek a benyújtott okiratok²⁵.

A fentiek alapján megfelelő módon benyújtott kérelmet a bíróság soron kívül köteles elbírálni, és - a Rendelet 34. és 35. cikk szerinti felülvizsgálat nélkül - nyomban végrehajthatónak nyilvánítani. Az a fél, aki ellen a végrehajtást kérték, az eljárásnak ebben a szakaszában a kérelemre észrevételt nem tehet. Ebből következik, hogy – mivel a bíróság az eljárás ezen szakaszában a megtagadási okokat nem vizsgálhatja – a formai feltételek ellenőrzése után azonnal, ipso jure eljárásban automatikusan ki kell állítania a fellebbezhető végzést a végrehajthatóvá nyilvánításról. A Prism Investments BV kontra J. A. van der Meer, mint az Arilco Holland B.V. felszámolója C-139/10. számú ügyében²⁶ az Európai Unió Bírósága kifejtette, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban a formai követelmények meglétének vizsgálatán túl végzett bármely más feltétel vizsgálata a Rendelettel ellentétes.

A végrehajthatóvá nyilvánításról szóló végzésben a bíróság rendelkezhet úgy, hogy a külföldi határozat teljes egészében végrehajtható. Amennyiben határozatot csak részben kérik végrehajtani, illetve az csak bizonyos részben a hajtható végre, úgy a külföldi határozat végrehajtandó részét pontosan meg kell jelölni, a külföldi ítéletére végrehajtási tanúsítvány vezetését az ezt meghaladó részben meg kell tagadni, mely döntést természetesen részletesen indokolni kell. A végrehajthatóvá nyilvánítást megtagadni azaz a külföldi határozat nem

²² HL C 13., 2011.11.15.

²³ Rendelet 40. cikk (1) cikk

²⁴ Rendelet 55. cikk (2) bekezdés

²⁵ http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_hu.htm

²⁶ HL C 134., 2010.5.22.

ismerhető el, ha a célállam közrendjébe ütközik, bizonyos feltételekkel, ha az alperes távollétében hozták a határozatot, összeegyeztethetetlen más határozattal. A határozatot a végrehajtást kérőnek és az adósnak is kézbesíteni kell, az adósnak ezen felül a végrehajtandó határozatot és a fordítását is ki kell küldeni²⁷.

A Rendelet 48. cikke szabályozza a *rész-végrehajthatóság* jogintézményét arra az esetre, ha tárgyi keresethalmazatként több önálló igényt bíráltak el és több követelés tekintetében a végrehajthatóság megállapításra kerüljön. A végrehajtást kérő dönthet úgy, hogy nem valamennyi végrehajtását kéri.

A külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánításakor kérelemre a bíróságnak biztosítási intézkedést kell elrendelnie.

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 57. § (1) bekezdés t) pontja, mely szerint illetékmentes a polgári ügyekben a belföldi végrehajthatóság megállapítása iránti eljárás a Rendelet 52. cikke alapján.

Ha a végrehajtást kérő a származási tagállamban teljes vagy részleges költségkedvezményben, illetőleg költség- vagy illetékmentességben részesült, a megkeresett tagállam bírósága előtt, annak joga alapján járó legkedvezőbb költségkedvezményre, illetőleg költség- vagy illetékmentességre jogosult külön engedélyezési eljárás lefolytatása nélkül. A magyar jogot kell alkalmazni az V. számú formanyomtatványon benyújtandó költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelem esetére a kedvezmény tartalmát illetően. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásra vonatkozó illetékmentességen túl az illetékek és egyéb költségek vonatkozásában a magyar jog szabályai érvényesülnek.

VI. JOGORVOSLATI ELJÁRÁS

A Rendelet a jogorvoslati eljárásról a következőképpen rendelkezik:

42. cikk

(1) A végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozatot haladéktalanul a kérelmező tudomására kell hozni annak a tagállamnak a joga által megállapított eljárásnak megfelelően, ahol a végrehajtást kérték.

(2) A végrehajthatóságot megállapító határozatot kézbesítik annak a félnek, aki ellen a végrehajtást kérték, a határozattal együtt, amennyiben azt a fél részére még nem kézbesítették.

43. cikk

(1) A végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél jogorvoslatot nyújthat be.

Jogorvoslati kérelmet csak a peres eljárásbeli felek nyújthatnak be. (A végrehajtás foganatosítására irányuló eljárásban azonban - amely az eljáró bíróság nemzeti jogának hatálya alá tartozik - az érdekelt harmadik személyek a végrehajtói intézkedésekkel szemben élhetnek azokkal a jogorvoslatokkal – Magyarországon végrehajtási kifogással-, amelyeket számukra a végrehajtás helye szerinti állam joga biztosít.)

A Rendelet III. mellékletében felsorolt, az első fokú határozatot hozó bíróságnál lehet előterjeszteni a fellebbezést, melyet a területileg illetékes törvényszékek bírálnak el.

²⁷ Rendelet 42. cikk (2) bekezdés

A Rendelet 43. cikk (5) bekezdése szerint a végrehajthatóságot megállapító határozat kézbesítésétől számított egy hónapon belül lehet benyújtani a jogorvoslati kérelmet. Ha az a fél, akivel szemben a végrehajtást kérik, más tagállamban rendelkezik lakóhellyel, mint ahol a végrehajthatóságot megállapították, a jogorvoslatra nyitva álló időtartam akár a személyes, akár a lakóhelyen történő kézbesítés időpontjától számított két hónap. Ez az időtartam a távolságra tekintettel nem hosszabbítható meg. A végrehajtást kérő tekintetében a hazai szabályozás szerint 15 napos a fellebbezési határidő.

Az adós által a Rendelet 34. és 35. cikkében meghatározott elismerés megtagadási okokon kívüli hivatkozások érdemben a fellebbezés és a felülvizsgálati kérelem elbírálása során egyáltalán nem vizsgálhatóak. A külföldi határozat érdemben, jogalapja vagy az abban foglalt tények tekintetében tehát ebben az esetben sem vizsgálható²⁸. Ha a végrehajthatóvá nyilvánítás tárgyában hozott elsőfokú határozattal szemben a végrehajtást kérő él fellebbezéssel, a jogorvoslati eljárásba az adóst is be kell vonni²⁹. A Pp. 257. §-ában szabályozott észrevételezési jog biztosítása a fellebbezés és annak fordítása kézbesítése mellett megfelel a kontradiktórius eljárás követelményének azzal, hogy az ügy határon átnyúló jellegére tekintettel hosszabb határidő biztosítása indokolt lehet.

A Prism Investments BV kontra J. A. van der Meer, mint az Arilco Holland B.V. felszámolója C-139/10. számú ügyében³⁰ az Unió Bírósága kimondta, hogy a Rendelet 45. cikkét úgy kell értelmezni, mint amellyel ellentétes az, hogy az a bíróság, amelynél e rendelet 43. vagy 44. cikke alapján jogorvoslatot nyújtottak be, olyan ok alapján utasít el vagy von vissza egy határozat végrehajthatóságát megállapító okiratot, amely nem szerepel a rendelet 34. és 35. cikkében, mint amilyen a határozatnak a származási tagállamban történt teljesítésére alapított ok.

A jogorvoslatot a kontradiktórius eljárásra vonatkozó szabályoknak megfelelően kell elbírálni, azaz mindkét fél nyilatkozatának beszerzése, és az ellenérdekű féllel való írásbeli közlése után a fellebbezést tárgyaláson kívül kell elbírálni, a kétoldalú meghallgatás kötelezettségének érvényre juttatásától nem lehet eltekinteni³¹

VII. ÖSSZEGRZÉS

A Rendelet alkalmazásáról 2009. évben készült bizottsági tanulmány³² szerint a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás hiánytalan kérelem esetén 7-14 napot vett igénybe. A hiányos kérelmeknél leggyakrabban a fordítás tekintetében volt szükséges a hiánypótlási felhívás kibocsátása. A bíróságok a legtöbb végrehajthatóvá nyilvánítási kérelemnek helyt adnak (90-100 %-ban), a határozatok csupán 1-5 %-a ellen nyújtanak be fellebbezést. A fellebbezési eljárás általában egy hónaptól három évig tart. A fellebbezési okok közül gyakran

²⁸ Rendelet 45. cikk (2) bekezdés

²⁹ Rendelet 43. cikk (4) bekezdés

³⁰ HL C 134., 2010.5.22.

³¹ Firma P. kontra Firma K., C-178/83., ECR 1984, 3033.

³² A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK tanácsi rendelet alkalmazásáról <http://eur-lex.europa.eu>

a végrehajthatósági határozatot vitatták, a külföldi határozat elismerése és végrehajtása megtagadásának okaként leggyakrabban a kézbesítés elmaradására³³ hivatkoztak.

A Rendelet alkalmazása során felmerült problémák közül megemlítendő, hogy a rendes és rendkívüli jogorvoslat körében az egyes tagállamok gyakorlata és a közösségi jogi csoportosítás is jelentősen eltér egymástól, és ugyancsak mást-mást takar a végrehajtási jogcím, végrehajtható okirat és a végrehajtás alapjául szolgáló okirat fogalma a tagállamokban. Nem azonosak a határozatok fajtái és joghatásuk, és más a jogorvoslati rendszer.³⁴

A Rendelet felülvizsgálatáról készített Zöld Könyv³⁵ szerint meglévő végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás az 1968. évi Brüsszeli Egyezményben meghatározott korábbi rendszerhez képest leegyszerűsítette a határozatok elismerését és végrehajtását szolgáló eljárást. A határok nélküli belső piacon nehéz igazolni, hogy a polgároknak és vállalkozásoknak időt és pénzt kell áldozniuk jogaik külföldi érvényesítésére, hiszen a végrehajthatóság megállapítására szinte automatikus és a külföldi határozatok elismerését és végrehajtását ritkán utasítják el a tagállami bíróságok. A Zöld Könyv célja ennek értelmében a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás valamennyi polgári és kereskedelmi ügyre vonatkozó eltörlése volt, elsősorban a vitatott követelések tekintetében, a szükséges biztosítékok mellett. A nem vitatott követelések tekintetében a köztes intézkedéseket azon ellenőrzés alapján törölték el, amelyet a származás szerinti tagállam hajt végre az eljárás megindításáról szóló irat kézbesítésére vonatkozó minimum követelmények és az alperesnek a kérelemről az eljárásról történő tájékoztatása tekintetében. Garanciális szabályként kimondta, hogy kivételes felülvizsgálatnak kellene az olyan helyzeteket orvosolnia, ahol az alperes számára nem személyesen, oly módon történt a kézbesítés, hogy intézkedhetett volna a védelméről, vagy vis major vagy rendkívüli körülmények következtében nem tudott tiltakozni a követelés ellen (különös felülvizsgálat). Ez esetben a felperesnek igazolási eljáráson kell végigmennie, bár ez a származási tagállamban folyik le.

Az egyeztetéseket követően 2012. december 12. napján elfogadásra került az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, mely 2015. január 10. napján lép hatályba. Az Elismerésről és végrehajtásról szóló III. fejezet 36. cikke szerint a valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás előírása nélkül elismerik, a 39. cikk szerint pedig a valamely tagállamban hozott és ott végrehajtható határozatot másik tagállamban végrehajthatóvá nyilvánítás nélkül végre lehet hajtani, tehát az exequatur eljárás jogintézményét főszabályként megszüntik. A végrehajtható határozat egyben ipso jure feljogosít a címzett tagállam joga szerinti biztosítási intézkedések megtételére is. A végrehajtásra a címzett tagállam joga az irányadó.

³³ Rendelet 34. cikk (2) bekezdés

³⁴ Kapa M. Határozatok végrehajtása határokon átívelő polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Unióban, 24-25. o.

³⁵ ³⁵ ZÖLD KÖNYV a Rendelet felülvizsgálatáról, Brüsszel, 21.4.2009, COM(2009) 175

Felhasznált irodalom

Kengyel Miklós: Magyar Polgári Eljárásjog, Bp., 2012.

Kengyel Miklós – Harsági Viktória: Európai polgári eljárásjog, Bp., 2009.

Szűcs Tamás – Jeney Petra: Európai közjog és politika, Bp., 2007.

Király Miklós: Az Európai Közösség kereskedelmi joga, Bp., 2004.

Kapa Mátyás: Ha az adós nem fizet... , Bp., 2006.

Osztovits András (szerk.) EU-Jog, Bp., 2012

Rövidítések:

HL: az Európai Unió Hivatalos Lapja (az L sorozat tartalmazza a jogszabályokat, a C sorozat pedig az EU-közleményeket és tájékoztatásokat) <http://eur-lex.europa.eu>

Vht .: a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény

Pp.: a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

Itv.: az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény

Rendelet: a Tanács 2000. december 22-i, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelete